

نقش بصیرت در تامین و استمرار خودحفاظتی؛ با تاکید بر منویات مقام

معظم رهبری (مدظله العالی)

محسن نجفی^{۱*}، امیر عسگری^۲

دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

چکیده:

در حال حاضر مفهوم کنترل و نظارت سازمانی گذر از موازین کنترل بیرونی، ابزاری و مستقیم افراد و رسیدن به نظام مبتنی بر استقلال و خودکنترلی است. به تناسب اقبال شرکت‌ها، سازمان‌ها و نهادها به خودکنترلی، سازمان‌های حفاظت اطلاعات نیز متناسب با انتظاراتی که از عامل انسانی در مأموریت‌ها و وظایف آن دارند، مفهوم خودکنترلی و به صورت خاص خودحفاظتی را مورد توجه قرار داده‌اند. بصیرت یکی از آموزه‌های اصیل و اسلامی است که رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) با فراست خویش از ابتدای دوره رهبری خود، به آن حیاتی دوباره بخشیده‌اند، یکی از ابزارهای نیل به خودحفاظتی در سازمان‌های حفاظت اطلاعاتی بصیرت و بصیرت‌افزایی می‌باشد. این تحقیق به دنبال پاسخ به این سوال است که بصیرت چگونه می‌تواند در تامین و استمرار خودحفاظتی با تاکید بر منویات رهبری ایفای نقش نماید. مهم‌ترین اهداف این تحقیق مفهوم‌شناسی بصیرت و خودحفاظتی و احصاء ویژگی‌ها و کارکردهای موثر بصیرت در تامین خودحفاظتی است. برای تحصیل این اهداف از روش تحلیل مضمون بهره گرفته شده است. نتیجه تحقیق مبین آن است که بصیرت با داشتن ویژگی‌هایی همچون دلنایی محوری، بیش‌محوری، تعهدمحوری و تکلیف‌گرایی، تربیت‌محوری و فرصت‌محوری می‌تواند نقش موثری در تامین و استمرار خودحفاظتی داشته باشد.

واژگان کلیدی: بصیرت، خودحفاظتی، کنترل و نظارت

استناد: نجفی، محسن؛ عسگری، امیر (۱۴۰۲) نقش بصیرت در تامین و استمرار خودحفاظتی؛ با تاکید بر منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی). فصلنامه علمی تهدیدپژوهی. ۱ (۴). ۱۷۵-۱۳۵.

^۱ کارشناس ارشد مدیریت اطلاعات و حفاظت اطلاعات (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس مدیریت اطلاعات و حفاظت اطلاعات

The Role of Insight in Ensuring and Sustaining Self-Protection; with Emphasis on the Guidelines of the Supreme Leader

(May His Shadow Be Extended)

Mohsen Najafi*¹, Amir Asgari²

Received: 2023/12/19

Accept:2023/10/04

Abstract

At present, the concept of organizational control and supervision is transitioning from external, instrumental, and direct control of individuals to a system based on autonomy and self-control. In line with the inclination of companies, organizations, and institutions toward self-control, intelligence protection organizations, in accordance with the expectations they have of the human element in their missions and duties, have paid attention to the concept of self-control and specifically self-protection. Insight is one of the original and Islamic teachings that the Supreme Leader (May His Shadow Be Extended), with his sagacity, has revived from the beginning of his leadership. One of the tools for achieving self-protection in intelligence protection organizations is insight and insight enhancement. This research seeks to answer the question of how insight can play a role in ensuring and sustaining self-protection with emphasis on the Leader's guidelines. The most important objectives of this research are the conceptualization of insight and self-protection and the enumeration of the effective features and functions of insight in ensuring self-protection. To achieve these objectives, thematic analysis has been used. The result of the research indicates that insight, by having features such as knowledge-orientation, vision-orientation, commitment-orientation and duty-orientation, education-orientation, and opportunity-orientation, can play an effective role in ensuring and sustaining self-protection.

Keywords: insight, self-protection, control and supervision

Citation: Najafi, Mohsen; Asgari, Amir (2023). The Role of Insight in Ensuring and Sustaining Self-Protection; with Emphasis on the Guidelines of the Supreme Leader (May His Shadow Be Extended). *Threat Studies Scientific Quarterly*, 1(4), 145–192.

1-Master's in Information Management and Intelligence Protection
(Corresponding Author)

2-Bachelor's in Information Management and Intelligence Protection

مقدمه

نظارت و کنترل یکی از اجزای اصلی مدیریت در سازمان‌ها محسوب می‌شود. به طوری که بدون توجه به این مهم سایر اجزای مدیریت از قبیل برنامه‌ریزی، سازماندهی و هدایت ناقص بوده و تضمینی برای تحقق اهداف و مأموریت‌های سازمانی وجود ندارد. بنابراین مفهوم کنترل با بقا و تکامل سازمانی مرتبط بوده و همواره سازمان‌ها باید سازوکارهایی تبیین و طراحی نمایند که امکان بقا و جلوگیری از بروز انحراف را ایجاد کند. کنترل یک فرآیند پیچیده و فراگرد سامان بخشی است که کوشش‌های رهبری سازمان را هدایت می‌کند تا به هدف‌ها و استانداردهای پیش‌بینی شده نائل شود. در حال حاضر مفهوم کنترل و نظارت سازمانی گذر از موازین کنترل بیرونی، ابزاری و مستقیم افراد و رسیدن به نظام مبتنی بر استقلال و خودکنترلی است و مدیران به جای آن که همه تلاش‌های خود را معطوف به کنترل ابزاری نمایند، باید تلاش کنند بر اساس الهام‌گیری از نظام ارزش‌ها و اصول اخلاقی شکاف بین مدیر و زیرمجموعه را پر نمایند. (نادی و خلیلی، ۱۳۹۳: ۱۰۸). به تناسب اقبال شرکت‌ها، سازمان‌ها و نهادها به خودکنترلی، سازمان‌های حفاظت اطلاعات نیز متناسب با انتظاراتی که که از عامل انسانی در مأموریت‌ها و وظایف آن دارند، مفهوم خودکنترلی و به صورت خاص خودحفاظتی را مورد توجه قرار داده‌اند. خودحفاظتی عبارت است از فرآیند درونی عامل انسانی که منجر به کنش و واکنش هوشیارانه، متهداه و مسئولانه او در ایفای نقش حفاظتی سازمان‌ها برای صیانت از خود و سازمان شده و حذف و یا کاهش تهدیدات و خطرات ناشی از محرک‌های بیرونی و وسوسه‌های درونی را به دنبال دارد. یکی از ابزارهای دستیابی به خودحفاظتی، بصیرت و بصیرت‌افزایی است. ساده‌ترین تعریف بصیرت، آگاهی است، وقتی بصیرت باشد هیچ چیز نمی‌تواند در اراده آدمی خللی ایجاد کند. به خصوص این که فریب، دیگر در ذهن و روان انسان جایی پیدا نمی‌کند و در کلامی دیگر، بصیرت همان آگاهی از آینده است و لاجرم پیش‌بینی منطقی درباره

آن. آگاهی یکی از مولفه های اصلی خودحفاظتی بوده و با این تعریف می توان گفت از طریق بصیرت افزایی می توان نیل به خودحفاظتی را تسهیل و تسریع نمود از این رو این پژوهش در صدد شناخت و بررسی چگونگی تاثیر بصیرت بر تامین و استمرار خودحفاظتی با تاکید بر منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) است.

بیان مسئله:

با توجه به گسترده گی، تنوع و وسعت ماموریت های بخش های مختلف در سازمان های حفاظت اطلاعاتی، امکان کنترل و نظارت به صورت مستقیم توسط مدیران در تمامی سطوح سازمان وجود ندارد و مسئولان سازمان هرگز قادر به انجام این شیوه به صورت کامل و جامع نخواهند بود. (نادی و خلیلی، ۱۳۹۳: ۱۱۶). از سویی دیگر پیشرفت های فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی منجر به شکل گیری جامعه شبکه ای شده است. جامعه شبکه ای فضای سستی که افراد و گروه ها بدون ارتباط با یکدیگر در آن به سر می بردند، نیست، بلکه تعاملات موثر مجازی و واقعی، ضرورت حضور در جامعه شبکه ای را شکل می دهد. بسیاری از این ارتباطات بدون نظارت دولت ها و سازمان ها و در بازه زمانی اندکی انجام می شود، بدون آن که امکان کنترل و محدودیت برای آن وجود داشته باشد. (قاضی زاده، ۱۳۹۰: ۳۷). مجموعه عوامل فوق حوزه های مختلف جامعه از جمله نهادها و سازمان های حفاظتی و امنیتی را تحت تاثیر قرار داده و به طور بنیادی نظام های سستی کنترل و نظارت را زیر سوال برده است. خلاءهای ناشی از ضعف در نظارت و کنترل بیرونی به واسطه تحولات رو به تصاعد جهانی، توجه به کارایی و اثربخشی خودکنترلی، خودنظارتی و خودحفاظتی را پرنگ تر کرده است. در این نوع کنترل و نظارت که بر جنبه درونی کنترل تاکید دارد، افراد بدون آن که احساس کنند از بیرون کنترل می شوند، بر عملکرد خود نظارت و آن را کنترل می کنند. این نوع کنترل ریشه در ایمان و اعتقادات دینی افراد داشته و همواره در منابع دینی و آیات و روایات بر آن تاکید شده است. با توجه به رویکرد کنترل درونی در خودکنترلی و خودحفاظتی، بصیرت

به عنوان عاملی مبتنی بر ارزش ها و آرمان های اسلامی که بارها در قرآن کریم و در منویات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) بر آن تاکید گردیده، می تولند نقش موثری در تامین و استمرار خودحفاظتی داشته باشد. از این رو دغدغه اصلی این پژوهش آن است که چگونه می توان از طریق بصیرت و بصیرت افزایی بستر تامین و استمرار خودحفاظتی با تاکید بر منویات مقام رهبری (مدظله العالی) را فراهم نمود.

اهمیت و ضرورت تحقیق:

۱- شرایط عصر جدید و تغییر و تحولات ناشی از جهانی شدن و پیشرفت های فناوری و تاثیرات آن بر کلیه تعاملات انسانی و متاثر شدن سازمان های حفاظت اطلاعاتی از شرایط و ویژگی های جامعه شبکه ای، ضرورت توجه به عامل انسانی و نقش آن در تامین ماموریت های حفاظتی را افزایش داده است.

۲- امروزه سازمان های حفاظت اطلاعاتی به دنبال راهی برای کاهش هزینه های حفاظتی و بالا بردن ضریب موفقیت خود در پیگیری ماموریت های سازمانی می باشند، خودحفاظتی ابزاری مناسب برای تامین اهداف فوق بوده و می توان از طریق بصیرت افزایی به خودحفاظتی رسید.

۳- با توجه به تاکید مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بر ضرورت بصیرت و ترویج گفتمان بصیرت افزایی در کلیه سطوح جامعه و لزوم توجه ویژه مدیران، فرماندهان و شخصیت های خاص و برجسته به آن، ضرورت دارد که نقش بصیرت در نیل به خودحفاظتی در سازمان های حفاظت اطلاعاتی بررسی گردد.

۴- اگر چه ادبیات آموزشی بسیاری در حوزه خودکنترلی و خودنظارتی تدوین گردیده است، اما در حوزه های تخصصی سازمان های حفاظت اطلاعاتی با کمبود منابع علمی تخصصی و بومی درباره خودحفاظتی مواجه هستیم و نیاز است تا مفهوم سازی و معنا سازی صحیحی از خودحفاظتی صورت پذیرد.

هدف های تحقیق

هدف اصلی

نقش بصیرت در تامین و استمرار خودحفاظتی؛ با تاکید بر منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

هدف های فرعی

شناخت مفهوم بصیرت و خودحفاظتی

تبیین ویژگی ها و کارکردهای بصیرت و بصیرت افزایی

سوالات تحقیق

سوال اصلی

نقش بصیرت در تامین و استمرار خودحفاظتی؛ با تاکید بر منویات مقام معظم

رهبری (مدظله العالی) چگونه است؟

سوالات فرعی

ماهیت و ابعاد بصیرت و خودحفاظتی چیست؟

مهم ترین ویژگی ها و کارکردهای بصیرت کدام است؟

روش تحقیق:

در این پژوهش چگونگی تاثیر بصیرت در تامین و استمرار خودحفاظتی با تاکید بر منویات مقام معظم رهبری بررسی می گردد. لذا از روش تحلیل مضمون بهره برداری می گردد. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده های کیفی است. این روش فرآیندی برای تحلیل داده های متنی است و داده های پراکنده و متنوع را به داده های غنی و تفصیلی تبدیل می کند. تحلیل مضمون روشی

برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات به ظاهر نامرتبط، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و فرهنگ و تبدیل داده های کیفی به کمی است. (شیخ زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). در نوشتار حاضر، مراحل انجام این روش برای استخراج شبکه مضمونی بصیرت و تامین خودحفاظتی گام به گام پیش برده می شود. این روش فرآیندی است که ورودی آن منویات مقام معظم رهبری و ادبیات تحقیق هستند و پس از طی فرآیند تحلیل مضامین، به کدها و تم هایی از مفاهیم که دارای سطح بندی هستند، می رسیم. سطح بندی تم ها و کدها به این معنا است که برخی از مضامین مهم تر (که انتزاعی تر هم هستند) در جایگاه مرکزی قرار می گیرند و سایر مضامین پیرامون این مضامین اصلی سازمان می یابند.

ادبیات تحقیق

بصیرت

بصیرت به معنای بینایی دل است. عقل و زیرکی و علم و حجت و دلیل را هم که از معانی بصیرت برشمرده اند از آن جهت است که موجب معرفت و درک و بینایی قلب می شود. بصیرت به معنای روشن بینی، روشن دلی، درک عمیق، بینش، بینایی، دانایی، زیرکی و هوشیاری و چراغ راه و قطب نمای حرکت نیز دانسته اند. در تعریف بصیرت آمده است:

۱- بصیرت فهم و درک عمیق است که زمینه تشخیص حق از باطل و انتخاب راه درست از غلط را برای انسان فراهم می کند.

۲- علم یقینی، علمی که باور انسان را به گونه ای شکل می دهد، که گویی حقیقت را بی هیچ واسطه ای می بیند و درک می کند.

۳- نیروی نهانی که در شناخت حقایق تا عمق وجود و باطن رسوخ می کند.

۴- نیرویی که درپرتو آن فرد بصیر حقایق و باطن اشیا را می بیند، همان گونه که چشم ظاهر اشیا را می بیند. (سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۸۹: ۳ - ۲).

۵- بصیرت در واقع به معنای بینش و شناخت نسبت به مسائل است. این واژه مأخوذ از واژه بصر به معنای چشم است. ولی بصیرت به معنای درکی است که پس از دیدن حاصل می شود. درک و دریافتی که بعد از مشاهده یک شیء ملاحظه می شود. بصیرت وجه ممیزه تشخیص دشمن و دوست و یکی از مسائل بسیار پراهمیتی است که مورد تاکید بزرگان دین و مورد تاکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بوده و هست. (متقی و لطفی مرزناکی، ۱۳۹۴: ۱۵۲).

۶- در تعریف کلی بصیرت یعنی داشتن آگاهی همه جانبه و ژرف به امور، فریب ظواهر امر را نخوردن. مشاهده سرانجام کار پیش از اقدام آن.

بصیرت، چشم بینای دل و نورافکن برای تشخیص راه درست از نادرست و تشخیص حق از باطل است، اگر بصیرت کامل گردد کمال انسانی و سعادت او را به دنبال دارد و به او کمک می کند تا در خط ولایت در برابر دشمن در صف حق و دارای تحلیل صحیح از اوضاع پیرامونی خویش گردد. از معنای لغوی بصیرت که بگذریم باید بدانیم که این صفت یکی از صفاتی است که خداوند علیم به آن متصف شده است. بارها در قرآن اشاره شده "أَلَلَّهِ بَصِيرٌ..." پس وقتی خداوند حکیم به وصف بصیرت منتسب است بی شک مومنین نیز باید در کسب این وصف بکوشند.

"قد جاءكم من ربكم فممن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها و ما لنا عليكم بحفيظ" (انعام، ۱۰۴).

"هذا بصائر للناس و هدى و رحمه لقوم يوقنون" (جاثیه، ۲۰).

"ان الذين اتقوا ادا منهم طائف من الشيطان تذكروا فاذا هم مبصرون" (اعراف، ۲۰۱).

"..ان فی ذلک لعبره لاولی الابصار" (آل عمران، ۱۳)

"فاعتبروا یا اولی الابصار" (حشر، ۱۳).

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: "لیس الاعمی من یعمی بصره انما الاعمی من تعمی بصیرته" "کور کسی نیست که چشمش نابینا باشد کور کسی است که بصیرت نداشته باشد". ایشان درباره راه کسب بصیرت فرمودند: "هر که از دنیا بگذرد خدایش بدون تعلیم علم آموزد و بصیرت دهد". (نهج الفصاحه، مجموعه کلمات قصار حضرت رسول، ۷۳۴).

بصیرت مفهومی است که در خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار نهج البلاغه بر آن تاکید شده است در حکمت ۱۵۷ می خوانیم: "قد بصرتم ان بصرتم و قد هدیتم و ان هدیتم و اسمعتم ان اسمعتم" یعنی "اگر چشم بینا داشته باشید حقیقت را نشانتان داده اند، اگر هدایت می طلبید شما را هدایت کردند و اگر گوش شنوا دارید حق را به گوشتان خواندند".

شخص بصیر از منظر امام علی(ع): "هر کس باید از کار خویش بهره گیرد و انسان بصیر کسی است که به درستی شنید و اندیشه کرد و پس به درستی نگریست و آگاه شد و از عبرت ها پند گرفت سپس راه روشنی را پیمود و از افتادن در پرتگاه ها و گم شدن در کوره ها دوری کرد و کوشید تا عدالت را پاس دارد و برای گمراهان جای اعتراض باقی گذارد که در حق سختگیری کند یا در سخن حق تعریف روا دارد یا در گفتن سخن راست بترسد...پس به هوش باش ای شنونده و از خواب غفلت بیدار شو".

بصیرت در علوم امروزی مکمل دانش و معادل بینش "بینش" بکار رفته و به الهاماتی اطلاق می شود که رفتار آدمی را تبیین و تعیین می کند. از این منظر بصیرت عبارت است از درک حقایق از طریق دریافت واقعیات که انسان را از ظواهر به اعماق و باطن رهنمون

می سازد. دانش بشر که از راه حواس و عقل حاصل می گردد انسان را به کشف واقعیات (آنچه که هست) رهنمون می سازد اما راه دستیابی به حقایق (شامل آنچه که باید باشد) بینش انسان هاست. از آنجا که دانش انسان و روش های رسیدن به آن محدود است، انسان را ناگزیر به پذیرش واقعیت ها می نماید، این بینش آدمی است که به او روش ها و منزلگاه شرایط مطلوب (حقیقت) را نشان می دهد.

بنابراین بصیر کسی است که خوب می شنود، خوب تفکر میکند، خوب می نگرد؛ از عبرت ها پند می گیرد، راه روشن را پیدا می کند و روشنگری می کند، در خط ولایت می ماند و حمایت می کند، در فتنه ها درچار تشخیص غلط نمی گردد، با سکون خویش به ربانی شدن حق تن نمی دهد، حق را می گوید ولو آنکه به زیانش باشد، سخن خود را تحریف نمی کند، از اینکه سخن حق را بگوید نمی هراسد، مدافع عدالت می گردد و آن را پاس می دارد و خواستار اجرای عدالت می شود. انسان با بصیرت و آینده نگر، دارای چشم انداز روشتر و موضع نزدیکتر به حق یا همگرا با حق است اما انسان بی بصیرت در حرکت دچار انحراف و اشتباه می شود. انسان های بابصیرت که از آنها به خواص یاد می شود معیار گرا هستند، نه شخصیت گرا، حق گرا هستند نه مصلحت گرا، عقل گرا هستند نه احساس گرا. (فصلنامه مطالعات سیاسی روز، شماره ۲۳: ۱۳۶).

بصیرت دانایی صرف نیست بلکه دانایی همراه با باور و ایمان است از این رو موجب هدایت و حرکت است در حالی که علم همواره مقرون باور قلبی نبوده و در نتیجه لزوماً مایه عمل به مقتضیاش نیست. بصیرت موجب هدایت بوده و انسان را از غفلت بیدار می کند، انسان بصیر به کمک این قوه از خطر گمراهی و فریب خوردن در امور و موضع گیری غافلگیرانه و حساب نشده در امان است. بصیرت مانند سپری است که در هنگام فتنه ها و مواقف خطرناک انسان را مصون و محفوظ نگه می دارد. ناگفته نماند از لوازم بصیرت زیرکی و فطانت است زیرا وقتی آدمی به روشنی از جوانب مسائل پیش رویش

اطلاع داشته باشد نقطه ابهامی برایش باقی نمی ماند تا مانع برخورد صحیح با آن شود؛ بنابراین با درایت و زیرکی بیشتر وارد عمل خواهد شد. به علاوه انسان بصیر به دلیل برخورد عمیق و نگاه ژرف به مسائل از حوادث گذشته و حال برای آینده عبرت خواهد گرفت. (روزنامه کیهان، ۱۳۸۸: ۳ - ۱)

ضرورت بهره مندی از بصیرت

۱. شفاف سازی و ابهام زدایی.

۲. موضع گیری به جا، توجیه درست و هدایت سیاسی.

۳. توانایی تصمیم گیری در بحران سیاسی.

۴. پیش بینی آینده.

۵. شناخت حق از باطل (شناخت فتنه و فضای غبارآلود آن و راهکارهای مقابله با آن).

۶. استقامت در راه حق و ولایت.

۷. شناخت تهدیدات در دو حوزه سخت و نرم.

۸. بررسی و شناخت ابزارهای دشمن در عرصه های مختلف.

۹. حل مشکلات (عباسی و خلیلی، ۲۴: ۳۹۱).

کارکردهای بصیرت از منظر قرآن کریم

۱. رسیدن به توحید ناب و شناخت حقیقت قدرت و توانایی الهی: خداوند در آیه ۱۶

سوره رعد و نیز ۷۲ سوره قصص، بصیرت را عامل دستیابی انسان و راه یابی وی به

توحید و قدرت الهی می شمارد؛ زیرا انسان زمانی که به بصیرت دست یافت، درک

درستی از همه آفریده های الهی می یابد و از دام تکثرات به وحدت وجود می رسد.

۲. عبرت آموزی انسان: که در آیات چندی از جمله ۱۳ سوره آل عمران، ۲۴ سوره هود، ۴۴ سوره نور، ۵۸ سوره غافر و ۲ سوره حشر به آن اشاره شده است. انسان های سالم و با فطرت، با نگاهی به رخدادها و دقت در آنها به امور و حقایق دست می یابند که مایه پند و عبرت آنان می شود.

۳. حصول منفعت برای نفس آدمی: خداوند در آیه ۱۰۴ سوره انعام، حصول منفعت برای نفس آدمی را از نتایج بصیرت و ژرف نگری وی ارزیابی می کند تا این گونه تبیین کند که هر رخداد و آیه ای برای این دسته افراد نه تنها ایمان آفرین است بلکه با روشنگری که ایجاد می کند موجب می شود تا بهترین بهره را از یک چیز حتی فتنه بالا ببرد و منافع خویش را افزایش دهد.

۴. اندازپذیری: انسان دارای بصیرت به هر رخداد و بهانه ای به عنوان یک انذار و هشدار الهی می نگرد و از آن عبرت می گیرد.

۵. ایجاد زمینه برتری: خداوند در آیات ۵ سوره انعام، ۲۴ سوره هود، ۱۶ سوره رعد و ۱۹ سوره فاطر از برتری بصیرت در زندگی بشر نسبت به کوردلی و نابینایی و توجه به ظواهر به جای حقایق و باطن سخن گفته است. (یعقوبی، ۱۳۸۹: ۵-۲)

بصیرت در نگاه امام خامنه ای (مدظله العالی)

بصیرت یکی از آموزه های اصیل و اسلامی است که رهبر معظم انقلاب با فراست خویش از ابتدای دوره رهبری خود، به آن حیاتی دوباره بخشیده اند. ایشان این مفهوم را تنها راهکار مقابله با تهاجم فرهنگی و جنگ نرم دشمن می دانند. ایشان با جلب توجه همگان به ویژه نسل جوان و دانشگاہیان، آن را به گفتمانی مهم تبدیل نمودند. در دیدار مردم چالوس و نوشهر با معظم له، ایشان بصیرت را چنین تعریف می فرمایند: "...بصیرت یعنی این که بدانید چه می خواهید، تا بدانید چه باید با خودتان

داشته باشید" در این دیدار، رهبر معظم انقلاب، بصیرت را همچون قطب نمایی می دانند که در بیابان غبارآلود فتنه و گمراهی ها، راه و مقصد را می نماید. از نظر ایشان، بصیرت برای همه اقشار جامعه لازم است و آن را عامل مهمی برای شناخت هدف، دشمن، موانع راه و راه های برداشتن موانع دانسته و بیان می دارند: "متعهدان موجود در جامعه ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مسئله بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت موانع راه، بصیرت در شناخت راه های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع، این بصیرت ها لازم است. معظم له در دیدار مردم قم جایگاه بصیرت در تحقق هدف ها چنین تبیین می فرمایند: "ملت ایران یک راهی را شروع کرده است، در امتحان های بسیاری پیروز شده است. امتحان جنگ تحمیلی، یک امتحان بزرگ بود؛ ملت در این امتحان پیروز شد، نه فقط پیروزی در جنگ - که آن بود- مهم تر از آن، پیروزی در معیارهای معنوی و الهی بود؛ چون صبر خود را نشان داد، ایثار خود را نشان داد، بصیرت خود را، فداکاری خود را، آمادگی خود را برای حرکت در راه خدا نشان داد. خدای متعال این ملت را ترقی داد و بالا برد، تا امروز" (خان احمدی و میار، ۱۳۹۲: ۲۰۴)

۱. دشمن شناسی: از کاربردهای مهم بصیرت سیاسی در همه زمان ها شناخت جبهه خودی و غیر خودی و دوست و دشمن است؛ چرا که همیشه این صفوف از هم تفکیک نبوده و بدون بصیرت تشخیص آنها کار ساده ای نیست. رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) با تاکید بر اینکه بصیرت نداشته باشیم ضربه خواهیم خورد، می فرمایند: "این تجربه بایستی برای ما- همه ما، همه آحاد مردم- تجربه هشدار دهنده ای باشد. اگر ما در صحنه زندگی سیاسی و اجتماعی به همدیگر بدبین باشیم، به چشم دشمن به یک دیگر نگاه کنیم، این فرصت برای دشمنان حقیقی ما پیش خواهد آمد. اگر فکر نکنیم، اگر بصیرت نداشته باشیم، اگر فراموش کنیم که دشمنانی در کمین انقلابند، ضربه

خواهیم خورد؛ این برای ما تجربه شد. "معظم له به منظور ترسیم هر چه بیشتر نقش بصیرت در شناخت دشمن، جبهه های سیاسی را به جبهه جنگ نبرد نظامی تشبیه نموده و می فرمایند: "بنده بارها این جبهه های سیاسی و صحنه های سیاسی را مثال میزنم به جبهه جنگ، اگر شما در جبهه جنگ نظامی، هندسه زمین در اختیارتان نباشد، احتمال خطاهای بزرگ هست. "مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با تاکید بر اینکه بصیرت برای حرکت در زندگی اجتماعی امروزی ضروری است، می فرمایند: "در زندگی پیچیده اجتماعی امروز، بدون بصیرت نمی شود حرکت کرد. جوان ها باید فکر کنند، بیندیشند، بصیرت خودشان را افزایش بدهند. معلمان و روحانی، متعهدان موجود در جامعه ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مسأله بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت راه های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع؛ این بصیرت ها لازم است."

۲. تشخیص حق از باطل در فتنه: مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با اشاره به اینکه بصیرت اولین وظیفه ماست تا نگذاریم حق و باطل مشتبه بشود می فرمایند: "جوانان عزیز! هر چه می توانید در افزایش بصیرت خود، در عمق بخشیدن به بصیرت خود تلاش کنید و نگذارید دشمنان از بی بصیرتی ما استفاده کنند؛ دشمن به شکل دوست جلوه کند، حقیقت به شکل باطل و باطل در لباس حقیقت... این است که بصیرت می شود اولین وظیفه ما، نگذاریم حق و باطل متشبه بشود. "در جایی دیگر می فرمایند: "بصیرت وقتی بود، غبار آلودگی فتنه نمی تواند آنها را گمراه کند، آنها را اشتباه بیندازد. اگر بصیرت نبود، انسان ولو با نیت خوب، گاهی در راه بد قدم می گذارد."

شما در جبهه جنگ اگر راه را بلد نباشید، اگر نقشه خوانی بلد نباشید، اگر قطب نما در اختیار نداشته باشید، یک وقت نگاه می کنید می بینید در محاصره دشمن قرار گرفته اید؛

راه را عوضی آمده اید، دشمن بر شما مسلط می شود. این قطب نما همان بصیرت است."

۳. اصلاح رفتارهای غلط: مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با تاکید بر اینکه منشاء بعضی از رفتارهای غلط در حوادث پس از انتخابات بی بصیرتی است، می فرمایند: "دارا بودن بصیرت سبب می شود که ما در عمل خودمان و در اظهارات خودمان محاسبه کنیم و باید اینها را در محاسبات خودمان بگنجانیم، که اگر اظهار نظری هم می خواهیم بکنیم، با توجه به اینها باشد؛ عمل و اقدامی می خواهیم بکنیم، با توجه به آن ها باشد؛ ببینیم آیا داریم به دشمن کمک می کنیم یا نه. این به نظر من چیز مهمی است."

۴. پرهیز از تفرقه افکنی: معمولاً آدم های کم بصیرت تفرقه افکنی می کنند. چنانچه رهبر معظم انقلاب می فرمایند: "صبر و بصیرت و وحدتان را حفظ کنید. نگذارید به بهانه های گوناگون، آدم های کم بصیرت یا کم صبر یا خودخواه یا بی توجه به مصالح عمومی مردم، میان صفوف مستحکم شما فاصله بیاندازند و شما را نسبت به یکدیگر یا نسبت به مسئولان دل چرکین و نگران کنند"

۵. مصونیت بخشی خواص: از آنجا که خواص بیش از دیگران در معرض توطئه دشمنان هستند بصیرت عنصر مهمی برای مصون داشتن آنها از خطا است. رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) با تایید اینکه خواص آماج توطئه های دشمن هستند، تصریح می فرمایند: "دشمن انواع و اقسام کار را می کند؛ انواع و اقسام فعالیت را می کند؛ عمده هم امروز به گمان من، هدف و آماج توطئه های دشمن خواص است؛ آماج دشمن، خواص است. می نشینند طراحی می کنند تا ذهن خواص را عوض کنند؛ برای اینکه بتوانند مردم را بکشانند؛ چون خواص تاثیر میگذارند و در عموم مردم نفوذ کلمه دارند." و البته انتظار از خواص هم داشتن بصیرت است. "باید بصیرت داشت. آنچه انسان از نخبگان جامعه و جریانات سیاسی و گروه های سیاسی انتظار دارد، این است که با این حوادث با این

خطوط دشمن، با بصیرت مواجه بشوند؛ با بصیرت. اگر بصیرت وجود داشت و عزم مقابله و جو داشت خیلی از رفتارهای ما ممکن است تغییر پیدا بکند؛ آنوقت وضعیت بهتر خواهد بود. بعضی از کارها از روی بی بصیرتی است."

۶. شناخت لحظه ها: معظم له مولفه شناخت لحظه ها را در جمع شورای تبلیغات اسلامی چنین تبیین می نمایند: "بصیرت یعنی شناخت لحظه ها، لحظه را باید شناخت، نیاز را باید دانست. شناسایی لحظه ها و انجام کار در لحظه نیاز، خیلی چیز مهمی است. مشکل برخی از افراد و مجموعه ها این است؛ بی ایمان نیستند، بی شوق بی محبت هم نیستند؛ اما لحظه شناس نیستند. شناختن موقعیت، فهمیدن نیاز، حضور در لحظه مناسب و مورد نیاز؛ این اساس کار است که مومن باید این را هم با خود همراه داشته باشد تا بتواند وجودش موثر بشود؛ آن کاری که باید انجام بدهد، بتواند امجام بدهد." (امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)

۷. شناخت هدف ها: این مولفه را معظم له در دیدار مردم مازندران در سالگرد حماسه ۶۰ بهمن چنین تبیین می فرمایند: "...اگر یک ملت وقتی به دنبال هدفی حرکت می کند، ندلند سر راه او چه خطراتی است، چه کمین کرده هایی هستند، چه باید کرد در مقابل این ها، خود را رها کند، قید و بندهای خود را رها کند، بی خیال باشد، ضربه خواهد خورد. همه ملت هایی که در جهت یک هدف بزرگی حرکت کردند و وسط راه ضربه خوردند و گاهی آنچنان افتادند که دیگر قرن ها بلند نشدند، مشکلشان از همین جا آغاز شد، ندانستند چه در انتظار آن هاست و خود را برای مواجهه با آن آماده نکردند. درس های گذشته این کمک را به ما می کند که راهمان را بفهمیم، بشناسیم، کمین ها را بشناسیم، کمین کرده ها را بشناسیم." (امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۱۱/۶)

۸. قدرت تحلیل: این مولفه را معظم له در دیدار با عموم مردم چنین تبیین می نمایند: "...من از سابق مکرر گفته ام که اگر ملتی قدرت تحلیل خودش را از دست بدهد، فریب و شکست خواهد خورد. اصحاب امام حسن (ع) قدرت تحلیل نداشتند؛ نمی توانستند بفهمند

که قضیه چیست و چه دارد می گذرد. اصحاب امیر المومنین (ع)، آن هایی که دل او را خون کردند، همه مغرض نبودند، اما خیلی از آن ها مثل خوارج قدرت تحلیل نداشتند. قدرت تحلیل خوارج ضعیف بود. " (امام خامنه ای، ۱۳۷۰/۱/۲۶) این بحث در جایی دیگر چنین تبیین شده است: "...در خودتان بصیرت ایجاد کنید، قدرت تحلیل در خودتان ایجاد کنید؛ قدرتی که بتوانید از واقعیت های جامعه یک جمع بندی ذهنی برای خودتان به وجود آورید و چیزی را بشناسید. این قدرت تحلیل خیلی مهم است. هر ضربه ای که در طول تاریخ ما مسلمانان خوردیم، از ضعف قدرت تحلیل بود. در صدر اسلام هم ضرباتی که خوردیم، همین طور بوده که حالا اینها بحث های تفسیری زیادی دارد. در دوره های گوناگون دیگر هم همینطور است. نگذارید دشمن از بی بصیرتی و ناآگاهی ما استفاده کند و واقعیتی را واژگونه در چشمان جلوه دهد. " (امام خامنه ای، ۱۳۷۷/۱۱/۱۳).

۹. قطب نمای حرکت: این مولفه را معظم له چنین تبیین می فرمایند: "...اگر بصیرت نبود، انسان ولو با نیت خوب، گاهی در راه بد قدم می گذارد. شما در جبهه جنگ اگر راه را بلد نباشید، نقشه خوانی بلد نباشید، اگر قطب نما در اختیار نداشته باشید، یک وقت نگاه می کنید می بینید در محاصره دشمن قرار گرفته اید؛ راه را عوضی آمده اید، دشمن بر شما مسلط می شود. این قطب نما، همان بصیرت است..." (امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۷/۱۵)

۱۰. تشخیص راه: این مولفه را معظم له در دیدار بسیجیان قم چنین تبیین می نمایند: "...آنچه که راه را مشخص می کند، بصیرت است. بصیرت عنصر اول است. در آینده هم باید همین جور باشد. قدرت تحلیل باید پیدا کرد، قدرت تشخیص باید پیدا کرد؛ شاخص، اسلام است؛ شاخص اشخاص نیستند؛ این حرف امام (رضوان الله علیه) است. او به ما یاد داد که راه را تشخیص بدهیم. حرکت صحیح را تشخیص بدهیم. نقشه دشمن را بفهمیم و بخوانیم تا بتوانیم بفهمیم کدام کار در جهت دشمن و در خط دشمن است و کدام کار در ضد

اوست. پس بصیرت عنصر اول است. بصیرت را نباید فراموش کرد." (امام خامنه ای، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹).

۱۱. جلوگیری از خطا: مقام معظم رهبری این مولفه را در جمع سپاه پاسداران حفاظت ولی امر چنین تبیین می فرمایند: "...اگر من بخواهم یک توصیه به شما بکنم، آن توصیه این خواهد بود که بصیرت خودتان را زیاد کنید؛ بصیرت. بلاهایی که بر ملت ها وارد می شود، در بسیاری از موارد بر اثر بی بصیرتی است. خطاهایی که بعضی از افراد می کنند-می بینید در جامعه خودمان هم گاهی بعضی از عامه مردم و بیشتر از نخبگان، خطاهایی می کنند. نخبگان که حالا انتظار هست که کمتر خطا کنند، گاهی خطاهایشان اگر از نظر کمی هم بیشتر نباشد، از نظر کیفی بیشتر از خطاهای عامه مردم است- بر اثر بی بصیرتی است؛ خیلی هایش، نمی گویم همه اش." (امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۵/۵).

۱۲. حرکت آگاهانه: مقام معظم له این مولفه را چنین تبیین می کنند: "...اینی که من در طول چند سال گذشته بر روی بصیرت تاکید کرده ام، به خاطر این است که یک ملتی که بصیرت دارد، مجموعه جوانان یک کشور وقتی بصیرت دارند، آگاهانه حرکت می کنند و قدم بر می دارند، همه تیغ های دشمن در مقابل آن ها کند می شود؛ بصیرت این است..." (امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۷/۱۵).

راه های کسب بصیرت

برای دستیابی به بصیرتی تاثیر گذار در شخص و جامعه و رفتارهای فردی و اجتماعی، می بایست ابزار های درست و مناسبی چون چشم و گوش و مانند آن را داشت، چنان که لازم است از قلبی سالم و سلیم بهره مند بود؛ زیرا اگر قلب آدمی، بیمار و دارای پرده هایی از شقاوت، قساوت و جهل و بی تقوایی باشد، هرگز نمی تواند از این قلب، امید بصیرت و روشنگری داشت.

انسان برای اینکه به بصیرت و روشننگری واقعی برسد می بایست با نفس خود هر گونه پلشتی ها را از خود بزداید و تقوای فطری را پاس دارد. هنگامی که تقوای فطری مقتضی پرهیز از هر پلشتی و پلیدی چون دروغگویی و پیمان شکنی می ماند آن است، در انسانی وجود داشته باشد آنگاه هدایت الهی از طریق وحی و الهام در وی تاثیر گذار خواهد بود و درهای بصیرت به روی وی گشوده شده و چشم و دلش به گونه ای دیگر به مسائل می نگرد و تحلیل و تبیین کرده و توصیه هایی را صادر می کند.

از نظر قرآن بصیرت و روشننگری، بینش و نگرش درست و صحیحی است که آدمی با این امور می تواند آن را به دست آورد؛ بنابراین کسانی که به وسیله اعضاء و جوارح خویش تنها در اندیشه پاسخگویی به خواسته های نفسانی هستند یا پلشتی ها و پلیدی ها برای آنان معنا و مفهومی ندارد نمی توانند به بصیرتی دست یابند که حقایق را بر آنان کشف سازد و آنان را نسبت به کار درست از نادرست آگاه و هوشیار کند و قدرت تشخیصشان را افزایش دهد و در نهایت از کار نادرست بازدارد. (روزنامه کیهان، ۱۳۸۸).

در همین راستا در یک جمع بندی کلی از مهمترین موارد اساسی بصیرت را در درست سنجیدن و نگاه درست به مسائل و حوادث پیرامونی به موارد زیر می توان اشاره کرد:

۱. شناخت حقیقت ولایت و ولی امر زمانه خود.

۲. داشتن فکر و اندیشه و تجزیه و تحلیل مسائل.

۳. دور اندیشی در امور.

۴. پیروی از عالمان وارسته

۵. رعایت ایمان و تقوا و ذکر و یاد الهی

۶. عبرت گرفتن از مسائل گوناگون

۷. پیمودن مسیر اهل بصیرت.

۸. راه های دیگری به ارتقای بصیرت کمک می کنند عبارتند از: بهره گیری از قرآن، نفی وابستگی های مادی، خودسازی و .. (سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۸۹: ۵- ۴) و (روزنامه کیهان، ۱۳۸۸).

مفهوم شناسی خودحفاظتی

تبار مفهومی خودحفاظتی به مباحث مربوط به کنترل و نظارت بر می گردد. خودحفاظتی، فرآیندی اصیل و نظام مند در هر سازمان متعالی انسانی است که از طریق آن، تمام کارکنان؛ اعم از مدیران سطوح مختلف و افراد دست اندرکار، فارغ از حفاظت های بیرونی و کنترل های خارجی، خود و چگونگی عملکرد خود را با شاخص هایی متناسب در شغل خاص، مورد مشاهده، بررسی، سنجش، ارزیابی و کنترل دقیق خویش قرار می دهند تا با شناخت توانمندی ها، استعدادها، نقاط قوت و ضعف و نیز زمینه های رشد، توسعه و تکامل خود، در تقویت خویش بکوشند و موجبات تعالی سازمان را نیز فراهم آورند. (برزنونی، ۱۳۸۹: ۶۲).

خودحفاظتی از دو واژه "خود" و "حفاظت" تشکیل شده است. واژه "خود" به معنی نفس، ذات، شخص، خویش و خویشستن و نقیض غیر و بیگانه است (عمید: ۱۳۶۱: ۴۶۷). "حفاظت" در لغت به معنای نگاه داری، نگهبانی و حراست می باشد (عمید، ۱۳۶۱: ۴۲۶). حفاظت در معنای تخصصی سازمان های حفاظت اطلاعات، به "اقدامات و احتیاط هایی گفته می شود که برای حفظ اسناد و مواد طبقه بندی شده از دسترس دشمن و عناصر غیرمجاز انجام می گیرد" (نوروزی، ۱۳۸۵: ۳۱۲).

خودحفاظتی عبارت است از: "فرآیند درونی در عامل انسانی که منجر به کنش و واکنش هوشیارانه، متعهدانه و مسئولانه او در ایفای نقش حفاظتی سازمان های امنیتی، نظامی و

انتظامی برای صیانت از خود و سازمان شده و حذف یا کاهش تهدیدات و خطرهای ناشی از محرک های بیرونی و وسوسه های درونی را به دنبال دارد. (باقری چوکامی و عابدینی، ۱۳۹۰: ۷۴).

اصول خودحفاظتی

منظور از اصول خودحفاظتی، مجموعه مبناها و پایه های نظری و اعتقادی ملهم از مبانی است که الگوهای خودحفاظتی مبتنی بر آن شکل گرفته و شرح و بسط یافته اند. این اصول عبارتند از:

۱. خردپذیری: خودحافظتی دایر مدار حس و قبح عقلی است که قوه تشخیص حق از باطل، زشتی از زیبایی و خیر از شر را دارد و به بصورت طبیعی از بدی ها و پلشتی ها اجتناب می ورزد. به بیان دیگر، خود حفاظتی مبتنی بر خرد و عقل عامل انسانی است و با پروراندن عقل نظری و عملی عامل انسانی، می توان به مقام خود حفاظتی دست یافت. از این رو، خودحفاظتی با زور و اکراه محقق نمی شود، بلکه باید از راه استدلال و منطق به شکوفایی و نفوذ خودحفاظتی مبادرت ورزید.

۲. اقناع محور: خود حفاظتی معقوله ای اقناعی است که عامل انسانی باید در فرایندی به مرحله باور و پذیرش درونی برسد. در تعریف اقناع گفته شده که اقناع فرایندی ارتباطی است که هدف آن نفوذ در گیرنده پیام می باشد، به این معنی که پیام ترغیبی، یک نظر یا یک رفتار را به شکلی داوطلبانه به گیرنده ارائه می دهد و انتظار می رود که این پیام در مخاطب یا گیرنده پیام موثر واقع شود. (کیا و سعیدی، ۱۳۸۳: ۱۵) بنابراین، خودحفاظتی با اقناع عامل انسانی می تواند به شکوفایی و فعلیت برسد.

۳. ارادی بودن: خود حفاظتی نوعی انتخاب و تصمیم ارادی عامل انسانی است. از نظر صدرالمتالهین اراده به نیروی کشف جاذبه، تلاش و کوششی که تحت رهبری عقل عملی

انجام گیرد نه وهم گفته می شود و موجودی که با رهبری عقل، تلاش و کوشش می کند متحرک بالا اراده است. (جوادی آملی، ۱۳۸۷: ۱۳۰)

از این رو، خودحفاظتی، با اجبار و زور سازگاری ندارد بلکه باید با پرورش عقل، کشش و جاذبه خود حفاظتی را در عامل انسانی ایجاد نمود تا او با شوق و اختیار به انجام آن مبادرت ورزد.

۴. تربیت محور: خودحفاظتی مقوله ای تربیتی است که عامل انسانی در یک فرایند پرورشی به درجات خود حفاظتی نائل می گردد. به بیان دیگر انسان دارای استعدادهای بی شماری است که تحت تاثیر یک نظام تربیتی، می تواند شکوفا شود. "تربیت" در لغت به معنای رشد و نمادادن، زیاد کردن و مرغوب یا قیمتی ساختن است. انسان، استعدادهای گوناگونی دارد که با تقویت و تربیت هر یک از آنها شخصیتی می یابد و چون در ابتدا و پیش از تربیت، بعد حیوانی انسان بالفعل است، بر مقتضای فطرت و بعد معنوی خود عمل کردن دشوار می نماید. پس بر خلاف بعد مادی یا حیات طبیعی محض، بعد روحی انسان، به تعلیم و تربیت و اراده به فعلیت رساندن استعدادهای خود نیاز شدید دارد. فقط این اراده است که انسان را متولد می سازد؛ یعنی از موقع بروز این اراده است که فرد در جایگاه انسان شروع به زندگی می کند. پیش از بروز آن، حیوانی است که استعدادهای متنوعی دارد. بنابراین، برای به فعلیت رساندن بعد معنوی انسان، به شرایط مساعد و مناسب نیاز است که چون این شرایط فراهم آید، رشد استعدادهای آغاز می شود. در واقع، تربیت یک دیدگاه، اتخاذ تدابیر مقتضی جهت فراهم ساختن شرایط مساعد برای رشد استعدادهای انسانی است به بیان دیگر منظور از تربیت انسان به فعلیت رساندن استعدادهای بالقوه موجود در او است. (باقری چوکامی و عابدینی، ۱۳۹۰: ۱۱۵).

۵. فرایند محور و بطئی بودن: خودحفاظتی در طی یک فرایند تدریجی و در طول زمان حاصل شود؛ لذا خودحفاظتی به صورت دفعی و آنی شکل نگرفته و به فعلیت نمی رسد.

ویژگی های خودحفاظتی

مهم ترین ویژگی های خودحفاظتی عبارتند از:

الف) - ویژگی های شناختی:

۱. آگاهی محور: خودحفاظتی تحت تاثیر مجموعه ای از آگاهی ها نسبت به وظایف، نقش ها، مصالح و منافع و تهدیدات سازمان و شیوه ها و شگردهای نفوذ و جاسوسی دشمن است. به هر میزان این آگاهی ها بصورت کمی و کیفی بیشتر شود، خودحفاظتی تقویت گردیده و عامل انسانی از صلابت و نفوذناپذیری افزون تری برخوردار خواهد شد.

۲. باور محور و ایمان پایه: باورهای اعتقادی و معرفت های ریشه دار، ارتباط وثیقی با خودحفاظتی دارند. به نحوی که هر قدر عامل انسانی دارای باورهای ایمانی و معرفت های ریشه دار باشد، بهتر و بیشتر می تواند خودحفاظتی را در خود شکوفا سازد. از این رو شناسایی و کارگیری چنین انسان هایی می تواند تسهیل و تسریع کننده روند شکل گیری خود حفاظتی در سازمان امنیتی، نظامی و انتظامی و اطلاعاتی باشد.

۳. محاسبه گری: خودحفاظتی نوعی فعالیت ذهنی برای تشخیص ترجیحات و محاسبه هزینه و فایده است. عامل انسانی در تناسب نوع جهان بینی و مبانی هستی شناختی، در مقام محاسبه سود زیان خود به اتخاذ تصمیم و انتخاب مبادرت می ورزد. هر قدر مبنای محاسبه آن جهانی و در هم تنیده با تقدس ها باشد، بر ضریب خود حفاظتی افزوده خواهد شد.

۴. تهدید پایه و بصیرت محوری: خود حفاظتی در برابر آسیب ها و تهدیدات و تنوع داده ها و اطلاعات مستلزم غربالگری اطلاعات و توان تحلیل پردازش داده ها است. هر قدر عامل انسانی از توان تحلیل بیشتر و بصیرت نافذی برخوردار باشد، خودحفاظتی نیز زودتر

و بهتر به فعلیت می رسد. به بیان دیگر بصیرت محوری در امور امنیتی و حفاظتی " بر این معنای دلالت دارد که افراد باید از درایت لازم برای تمیز سره از ناسره در اطلاعات حاصل آمده، برخوردار باشد. هنر اصلی در مواجهه با اطلاعات، گذر از صورت و رسیدن به باطن آن است که امری بسیار دشوار به ویژه در عرصه های عالی سیاست و حکومت است. نتیجه آن که جامعه نیازمند "توان" یا " امکانی" است تا گذر از صورت به باطن اطلاعات را برای او میسر سازد. آنچه در گفتمان اسلامی برای حل این موضوع پیشنهاد شده، " بصیرت" است." (افتخاری، ۱۳۸۹: ۱۴)

(ب)- ویژگی های عاطفی

۱. اخلاق مدار: خودحفاظتی در چارچوب صفات و سجایای اخلاقی عامل انسانی شکل می گیرد و معنا می یابد. هر قدر مکرمت ها و فضایل اخلاقی در انسان افزایش می یابد، یا وجود انسان هایی از مراتب بالای سجایا و ارزش های والای انسانی برخوردار باشند، به همان میزان آنان استعداد و آمادگی بیشتری برای درونی کردن و استحکام خود حفاظتی دارند.

۲. زیبایی گرا: استعداد زیبایی خواهی که در نهاد انسان ها تعبیه شده، نقش ویژه ای در بروز و ظهور خودحفاظتی دارد. زیرا " انسان زیبایی را از آن جهت که زیبایی است دوست دارد. انسان به زیبایی کشش پیدا می کند و شوق درونی اش شکفته میشود و به وجد می آید و لحظات جذبه را فرا می گیرد". در چنین شرایطی بهترین فرصت برای تربیت خودحفاظتی می تواند حاصل شود.

۳. تعلق پایه: بین خود حفاظتی و حس تعلق رابطه معناداری برقرار است. بدین معنا که هر قدر عامل انسانی نسبت به هویت، حاکمیت و سازمان متبوع خود احساس تعلق بیشتری داشته باشد، در آن صورت خود حفاظتی او از پایداری و مانایی بیشتری برخوردار

می گردد. به طوری که در سخت ترین شرایط نیز، به خودحفاظتی چنین فردی، آسیبی وارد نمی گردد.

۴. رضایت محور: خود حفاظتی ربط وثیقی با رضایت و عدم رضایت عامل انسانی دارد. بدین معنا که هر قدر عامل انسانی از سازمان، وظایف، ایفای نقش خود و نیز انتظارات و آورده های مادی و معنوی خود رضایت خاطر داشته باشد، به همان میزان بر مراتب خودحفاظتی او افزوده خواهد شد. البته اگر مراتب رضایتمندی از جنبه های مادی و این جهانی به جنبه معنوی و آن جهانی نزدیک تر شود، قوام و دوام خودحفاظتی عامل انسانی، بیشتر خواهد شد. (باقری چوکامی و عابدینی، ۱۳۹۰: ۱۱۹).

ج- ویژگی های رفتاری

۱. تعهد محور: خودحفاظتی ناشی از تعهد و مسئولیت پذیری عامل انسانی است. تعهد از نظر لغوی عبارت از به کار گرفتن کاری، به عهده گرفتن، نگاه داشتن، عهد و پیمان بستن و در اصطلاح عبارت است از:

۱. عمل متعهد شدن به یک مسئولیت یا یک باور؛

۲. عمل ارجاع یا اشاره به یک موضوع؛

۳. تقبل یا عهده دار شدن انجام کاری در آینده. (صادقی فر، ۱۳۸۶: ۳۷)

تعهد سازمانی عبارت از میزان نسبی همانند سازی با سازمانی خاص و یا دلبستگی به آن سازمان که می تواند حداقل به وسیله سه عامل مشخص شود:

۱. اعتقاد راسخ به ارزش ها و اهداف سازمان

۲. تمایل به تلاش بیشتر در راه تحقق اهداف سازمان.

۳. تمایل قوی به باقی ماندن و عضویت در سازمان. (همان: ۴۴)

به بیان دیگر، رابطه تعهد و خودحفاظتی چنان است که بدون احساس مسئولیت و تعهد، امکان تحقق خودحفاظتی برای انسان، وجود ندارد. احساس تعهد ریشه در تربیت اجتماعی عامل انسانی دارد.

هر قدر تربیت اجتماعی عامل انسانی با فطرت و ارزش های عالی انسانی پیوند زده شود و از عمق بیشتری برخوردار گردد، موجب برانگیختن احساس تعهد و مسئولیت بیشتری خواهد شد. به ازای افزایش احساس تعهد، خودحفاظتی نیز از ضریب بالاتری برخوردار می گردد.

۲. تکلیف محور: تکلیف عبارت از امری است که فرد ملزم به انجام آن می باشد. خودحفاظتی ناشی از وظیفه شناسی و تکلیف گرایی عامل انسانی است و بیش از اینکه نتیجه گرا باشد، در مقام ایفای وظیفه سازمانی، ملی و الهی خود است. تکلیف گرایی یا وظیفه محوری ریشه در مبانی معرفتی و ایده آل های ذهنی عامل انسانی دارد. هر قدر مبانی معرفتی و ایده آل های ذهنی عامل انسانی از مراتب بشری و این جهانی به سودی مراتب الهی و آن جهانی نزدیک تر شود، تکلیف گرایی او از استحکام و دوام بیشتری برخوردار خواهد شد. به ازای تقویت تکلیف گرایی، خودحفاظتی نیز واجد پایداری بیشتری است.

۳. امانت ورزی: شاکله خودحفاظتی با امانت ورزی گره خورده است. بدین معنا که عامل انسانی بدون داشتن ویژگی امانت داری، امکان شکل گیری خودحفاظتی را ندارد. امانت که از واژه امان اقتباس شده، دارای چنان معنای موسعی است که می تواند همه امور زندگی فردی و اجتماعی را شامل شود. به عنوان نمونه امام راحل عظیم الشان فرمودند: "نظام جمهوری اسلامی به عنوان امانت الهی است؛ لذا حفاظت از این امانت را واجب عینی می دانند." از این رو، به هر میزان که امانت ورزی در عامل انسانی ایجاد، حفظ،

تقویت، توسعه یابد به همان نسب خودحفاظتی برخوردار از عمق و استحکام روبرو خواهیم شد.

۴. صدق محوری و دروغ گریزی: خودحفاظتی پیوند محکم و ناگسستنی با موضوع ویژگی صداقت و پرهیز از دروغ گویی دارد. صداقت و دروغ گریزی گوهر تابناک و تابلوی بی بدیل خودحفاظتی که اگر در عامل انسانی تقویت و رشد یابد، زمینه را برای شکوفایی سایر ویژگی ها و مختصات خودحفاظتی فراهم می آورد. چنانچه در گفتمان اسلامی دروغ مفتاح و کلید ورود به عرصه جمیع گناهان و معاصی شمرده شده است؛ لذا دروغ گریزی یک ویژگی محوری است که عامل ایجاد و بقای خودحفاظتی، تلقی می شود.

۵. رازداری: ویژگی رازداری به خصوص در سازمان های امنیتی، نظامی، انتظامی و اطلاعاتی بیت الغزل و شاه بیت خودحفاظتی است. این مهم در گفتمان اسلامی با تأکیدات فراوانی مطرح شده است.

در این رابطه امام علی (ع) می فرمایند: "الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ بِاجَالِهِ الرَّأْيُ بِتَحْصِينِ الْأَسْرَارِ" یعنی پیروزی بسته به محکم کاری و محکم کاری بسته به کار انداختن اندیشه و اندیشه به نگهداری رازها است. همچنین فرمودند: "إِفْشَاءُ السَّرِّ سَقُوطٌ" "برملا کردن راز (مایه) سقوط است." از این رو، فقدان و نبود رازداری در عامل انسانی موجب سقوط و نابودی استعداد خودحفاظتی می گردد؛ لذا برای شکوفایی و به فعلیت رساندن خودحفاظتی، باید ویژگی رازداری را در افراد مستقر کرده و مستمر نگه داشت. (باقری چوکامی و عابدینی، ۱۳۹۰: ۱۲۰-۱۲۱).

نتایج پژوهش:

برای انجام پژوهش، تمام کلمات و عباراتی که معنی و مفهوم بصیرت و بصیرت افزایی را بیان می کنند، در ادبیات تحقیق جستجو گردیده و سپس اقدام به مفهوم سازی و تعیین شاخص های اصلی پژوهش و تبیین نحوه ارتباط و تاثیرگذاری مفاهیم بر محورها شده است.

استخراج کدهای و عبارات معنادار پژوهش

در این بخش بر اساس ادبیات تحقیق و منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) کدهای فرعی (اولیه) مرتبط با بصیرت و بصیرت افزایی احصاء می گردد.

شاخص ها و مولفه های موثر بر خودحفاظتی

بر اساس تعریف خودحفاظتی و اصول و ویژگی های مترتب بر آن می توان مهم ترین شاخص ها و مولفه های موثر در تحقق خود حفاظتی را در قالب گزینه های زیر تبیین نمود:

منبع	عبارات معنادار	کدها
(سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۸۹: ۳-۲).	بصیرت فهم و درک عمیق است که زمینه تشخیص حق از باطل و انتخاب راه درست از غلط را برای انسان فراهم می کند.	فهم و درک عمیق، انتخاب راه درست از غلط
(سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۸۹: ۳-۲).	علم یقینی، علمی که باور انسان را به گونه ای شکل می دهد، که گویی حقیقت را بی هیچ واسطه ای می بیند و درک می کند.	درک بی واسطه حقیقت

منبع	عبارات معنادار	کدها
(سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۸۹: ۳-۲).	نیرویی که در پرتو آن فرد بصیر حقایق و باطن اشیا را می بیند، همان گونه که چشم ظاهر اشیا را می بیند.	دیدن حقایق و باطن اشياء
(منتقی و لطفی مرزناکی، ۱۳۹۴: ۱۵۲)	بصیرت وجه ممیزه تشخیص دشمن و دوست و یکی از مسائل بسیار پراهمیتی است که مورد تاکید بزرگان دین و مورد تاکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بوده و هست.	وجه ممیزه تشخیص دوست و دشمن
(عباسی و خلیلی، ۱۳۹۱: ۲۱).	در تعریف کلی بصیرت یعنی داشتن آگاهی همه جانبه و ژرف به امور، فریب ظواهر امر را نخوردن . مشاهده سرانجام کار پیش از اقدام آن.	آگاهی همه جانبه و ژرف، مشاهده سرانجام کار
(فصلنامه مطالعات سیاسی روز، شماره ۲۳: ۱۳۶).	بصیرت در علوم امروزی مکمل دانش و معادل بینش "بینش" بکار رفته و به الهاماتی اطلاق می شود که رفتار آدمی را تبیین و تعیین می کند.	معادل بینش، تبیین رفتار آدمی
(فصلنامه مطالعات سیاسی روز، شماره ۲۳: ۱۳۶).	بنابراین بصیر کسی است که خوب می شنود، خوب تفکر میکند، خوب می نگرد؛ از عبرت ها پند می گیرد، راه روشن را پیدا می کند و روشنگری می کند.	خوب شنیدن، تفکر کردن، خوب نگریستن، پند گرفتن، روشنگری کردن
(روزنامه کیهان، ۱۳۸۸: ۳-۱).	بصیرت موجب هدایت بوده و انسان را از غفلت بیدار می کند.	هدایت انسان، جلوگیری از غفلت

منبع	عبارات معنادار	کدها
آیه ۱۶ سوره رعد و ۷۲ سوره قصص	رسیدن به توحید ناب و شناخت حقیقت قدرت و توانایی الهی	شناخت حقیقت
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۲:۳۹۱).	"این تجربه بایستی برای ما- همه ما، همه آحاد مردم- تجربه هشدار دهنده ای باشد. اگر ما در صحنه زندگی سیاسی و اجتماعی به همدیگر بدبین باشیم، به چشم دشمن به یک دیگر نگاه کنیم، این فرصت برای دشمنان حقیقی ما پیش خواهد آمد. اگر فکر نکنیم، اگر بصیرت نداشته باشیم، اگر فراموش کنیم که دشمنانی در کمین انقلابند، ضربه خواهیم خورد؛ این برای ما تجربه شد."	هشداردهندگی
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۲:۳۹۱).	"در زندگی پیچیده اجتماعی امروز، بدون بصیرت نمی شود حرکت کرد. جوان ها باید فکر کنند، بیندیشند، بصیرت خودشان را افزایش بدهند. معلمان و روحانی، متعهدان موجود در جامعه ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مساله بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت راه های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع؛ این بصیرت ها لازم است."	شناخت دشمن، شناخت راه، برداشت موانع
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۲:۳۹۱).	بصیرت وقتی بود، غبار آلودگی فتنه نمی تواند آنها را گمراه کند، آنها را اشتباه بیندازد. اگر بصیرت نبود، انسان ولو با	جلوگیری از گمراهی

منبع	عبارات معنادار	کدها
	نیت خوب، گاهی در راه بد قدم می گذارد.	
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۱:۳۹۱)	"دارا بودن بصیرت سبب می شود که ما در عمل خودمان و در اظهارات خودمان محاسبه کنیم و باید اینها را در محاسبات خودمان بگنجانیم، که اگر اظهار نظری هم می خواهیم بکنیم، با توجه به اینها باشد؛ عمل و اقدامی می خواهیم بکنیم، با توجه به آن ها باشد؛ ببینیم آیا داریم به دشمن کمک می کنیم یا نه. این به نظر من چیز مهمی است."	محاسبه گری
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۱:۳۹۱)	"صبر و بصیرت و وحدتان را حفظ کنید. نگذارید به بهانه های گوناگون، آدم های کم بصیرت یا کم صبر یا خودخواه یا بی توجه به مصالح عمومی مردم، میان صفوف مستحکم شما فاصله بیندازند و شما را نسبت به یکدیگر یا نسبت به مسئولان دل چرکین و نگران کنند"	جلوگیری از تفرقه، ایجاد وحدت
امام خامنه ای (مدظله العالی) (عباسی و خلیلی، ۲۱:۳۹۱)	باید بصیرت داشت. آنچه انسان از نخبگان جامعه و جریانات سیاسی و گروه های سیاسی انتظار دارد، این است که با این حوادث با این خطوط دشمن، با بصیرت مواجه بشوند؛ با بصیرت. اگر بصیرت وجود داشت و عزم مقابله و جو داشت خیلی از رفتارهای ما ممکن است تغییر پیدا بکند؛ آنوقت وضعیت	عامل تغییر، بهبود وضعیت

کدها	عبارات معنادار	منبع
	بهرتر خواهد بود. بعضی از کارها از روی بی بصیرتی است."	
قدرت تحلیل	"...در خودتان بصیرت ایجاد کنید، قدرت تحلیل در خودتان ایجاد کنید؛ قدرتی که بتوانید از واقعیت های جامعه یک جمع بندی ذهنی برای خودتان به وجود آورید و چیزی را بشناسید. این قدرت تحلیل خیلی مهم است. هر ضربه ای که در طول تاریخ ما مسلمانان خوردیم، از ضعف قدرت تحلیل بود. در صدر اسلام هم ضرباتی که خوردیم، همین طور بوده که حالا اینها بحث های تفسیری زیادی دارد. در دوره های گوناگون دیگر هم همینطور است. نگذارید دشمن از بی بصیرتی و ناآگاهی ما استفاده کند و واقعیتی را واژگونه در چشمان جلوه دهد."	(امام خامنه ای، ۱۳۷۷/۱۱/۱۳).
شاخص راه، قدرت تشخیص	"...آنچه که راه را مشخص می کند، بصیرت است. بصیرت عنصر اول است. در آینده هم باید همین جور باشد. قدرت تحلیل باید پیدا کرد، قدرت تشخیص باید پیدا کرد. شاخص، اسلام است؛ شاخص اشخاص نیستند؛ این حرف امام (رضوان الله علیه) است. او به ما یاد داد که راه را تشخیص بدهیم. حرکت صحیح را تشخیص بدهیم. نقشه دشمن را بفهمیم و	(امام خامنه ای، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹).

منبع	عبارات معنادار	کدها
	بخوانیم تا بتوانیم بفهمیم کدام کار در جهت دشمن و در خط دشمن است و کدام کار در ضد اوست. پس بصیرت عنصر اول است. بصیرت را نباید فراموش کرد."	
(امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۵/۵).	"...اگر من بخواهم یک توصیه به شما بکنم، آن توصیه این خواهد بود که بصیرت خودتان را زیاد کنید؛ بصیرت. بلاهایی که بر ملت ها وارد می شود، در بسیاری از موارد بر اثر بی بصیرتی است. خطاهایی که بعضی از افراد می کنند-می بینید در جامعه خودمان هم گاهی بعضی از عامه مردم و بیشتر از نخبگان، خطاهایی می کنند. نخبگان که حالا انتظار هست که کمتر خطا کنند، گاهی خطاهایشان اگر از نظر کمی هم بیشتر نباشد، از نظر کیفی بیشتر از خطاهای عامه مردم است-بر اثر بی بصیرتی است؛ خیلی هایش، نمی گویم همه اش."	جلوگیری از خطا
(امام خامنه ای، ۱۳۸۸/۷/۱۵).	"...اینی که من در طول چند سال گذشته بر روی بصیرت تاکید کرده ام، به خاطر این است که یک ملتی که بصیرت	

کدها	عبارات معنادار	منبع
حرکت آگاهانه	دارد، مجموعه جوانان یک کشور وقتی بصیرت دارند، آگاهانه حرکت می کنند و قدم بر می دارند، همه تیغ های دشمن در مقابل آن ها کند می شود؛ بصیرت این است..."	
باور قلبی، ایمان، دانایی	بصیرت دانایی صرف نیست بلکه دانایی همراه با باور و ایمان است از این رو موجب هدایت و حرکت است در حالی که علم همواره مقرون باور قلبی نبوده و در نتیجه لزوماً مایه عمل به مقتضیاش نیست.	(روزنامه کیهان، ۱۳۸۸: ۳ - ۱۱)

ردیف	شاخص ها و مولفه ها	ردیف	شاخص ها و مولفه ها
۱	آگاهی و هوشیاری	۱۱	تهدید پایه و بصیرت محوری
۲	تعهد و مسئولیت پذیری	۱۲	اخلاق مدار
۳	خرد پذیری	۱۳	زیباگرا
۴	اقتناع محوری	۱۴	تعلق پایه
۵	ارادی و داوطلبانه بودن	۱۵	رضایت محور
۶	تربیت محور	۱۶	تعهد محور
۷	فرآیند محور و بطئی بودن	۱۷	تلکیف محور

امانت دارانه	۱۸	آگاهی محوری	۸
صدق محوری و دروغ گریزی	۱۹	محاسبه گری	۹
رازداری	۲۰	ایمان پایه و باور محوری	۱۰

استخراج مفاهیم و محورهای اصلی پژوهش:

محو­رهای اصلی پژوهش	مفاهیم (کدهای اصلی)	کدهای (اولیه) فرعی
آگاهی و هوشیاری، آگاهی محوری، خرد پذیری	دانایی محور	آگاهی همه جانبه و ژرف، مشاهده سرانجام کار
		حرکت آگاهانه
		هشداردهندگی
		شناخت دشمن، شناخت راه، برداشت موانع
		وجه ممیزه تشخیص دوست و دشمن
		شاخص راه، قدرت تشخیص
اقتناع محوری تربیت محوری رضایت محور ارادی و داوطلبانه بودن	بینش محور	حرکت آگاهانه
		خوب شنیدن، تفکر کردن، خوب نگریستن، پند گرفتن، روشنگری کردن
		معادل بینش، تبیین رفتار آدمی

شناخت حقیقت		
دیدن حقایق و باطن اشیاء		
قدرت تحلیل	تعهد محور و تکلیف گرا	تکلیف محوری تعهد محوری تعهد و مسئولیت پذیری تعلق پایه
شاخص راه، قدرت تشخیص		
عامل تغییر، بهبود وضعیت		
فهم و درک عمیق، انتخاب راه درست از غلط		
باور قلبی، ایمان، دانایی	تربیت محور	اخلاق مدار زیباگرا امانت دارانه صدق محوری و دروغ گریزی رازداری ایمان پایه و باور محوری
جلوگیری از خطا		
معادل بیش، تبیین رفتار آدمی		
هدایت انسان، جلوگیری از غفلت		
جلوگیری از تفرقه، ایجاد وحدت		
جلوگیری از گمراهی		

محاسبه گری	فرصت محور	محاسبه گری فرآیند محور و بطئی بودن تهدید پایه و بصیرت محوری
قدرت تحلیل		
شاخص راه، قدرت تشخیص		
حرکت آگاهانه		
درک بی واسطه حقیقت		
فهم و درک عمیق، انتخاب راه درست از غلط		

تجزیه و تحلیل محورها، کدهای اصلی و فرعی پژوهش:

شاخص ها و مولفه های خودحفاظتی بر اساس ماهیت و ابعاد آن ها، به پنج طیف مندرج در جدول فوق در قالب محورهای اصلی پژوهش، تقسیم بندی گردیده اند. سپس بر اساس تحلیل مضمون صورت گرفته در خصوص ادبیات مرتبط با بصیرت که شامل تعاریف بصیرت در متون و منابع مختلف و منویات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) می باشد، کدهای اولیه (فرعی) شناسایی و با تلفیق و ترکیب صورت گرفته و با انطباق محورهای اصلی پژوهش و کدهای فرعی، کدهای اصلی یا همان مفاهیم تاثیر گذار بصیرت به دست آمده اند. بر این اساس بصیرت با دارا بودن ویژگی های دانایی محوری، بینش محوری، تعهد محور و تکلیف گرا بودن، تربیت محوری و فرصت محوری می تواند نقشی مهم و تاثیرگذار بر تامین و استمرار خودحفاظتی داشته باشد.

نتیجه گیری:

بصیرت یکی از آموزه های اصیل و اسلامی است که رهبر معظم انقلاب با فراست خویش از ابتدای دوره رهبری خود به آن حیاتی دوباره بخشیده اند. ایشان این مفهوم را تنها راهکار مقابله با تهاجم فرهنگی و جنگ نرم دشمن می دانند. ایشان با جلب توجه همگان

به ویژه نسل جوان و دانشگاهیان، آن را به گفتمانی مهم تبدیل نمودند. یکی از درگاه های آسیب پذیری عامل انسانی، فقدان بصیرت و قدرت تشخیص سره از ناسره در ابعاد سیاسی، اجتماعی و امنیتی است. بصیرت در معنای جامع و شامل آن، چنان دریافتی از واقعیت است که انسان را از سطح به عمق و از ظاهر امور به باطن آن و از وضعیت فعلی به وضعیت بعدی و از آغاز به فرجام امور رهنمون می سازد. به عبارت دیگر از حیث عمق، دریافتی نافذ و عمیق است و از حیث امتداد زمانی، دریافتی پیش از موقع و جلوتر از رویدادهاست و از حیث عرض و گستره، دریافتی جامع و شامل و از حیث سرعت وصول، شناختی سریع و بلا واسطه است. ایمان متقن به راه و هدف، بصیرت نافذ به دسیسه ها، وسوسه ها و جذابیت های فریبنده، استعداد خودحفاظتی در انسان را به فعلیت می رساند (باقری چوکامی و عابدینی، ۱۳۹۰: ۱۷۹). زیرا:

اول: بصیرت با ویژگی دانایی محوری موجب هوشیاری و تأمل شده و فرد را از پذیرش امور و درخواست ها بدون بررسی عواقب آن ها منع می کند.

دوم: بصیرت با ویژگی بینش محوری باعث احتیاط شده و با عمق بخشی به درک انسان، فرد را از التزام به صورت ها و ظواهر منع می کند.

سوم: بصیرت با ویژگی تعهد محوری و تکلیف گرایی موجب سرسپردگی فرد به ارزش ها و آرمان های سازمانی شده، راه نفوذ دشمن به ساختارهای فکری و ذهنی و روانی افراد را سد می کند.

چهارم: بصیرت با ویژگی تربیت محوری موجب تقویت ارزش های دینی و اسلامی در فرد شده و با تعمیق نگرش امنیتی افراد، زمینه و لزوم توجه به خودحفاظتی را گسترش می دهد.

پنجم: بصیرت با ویژگی فرصت محوری، موجب تبدیل تهدیدات به فرصت ها گردیده و با شناسایی زمینه های آسیب پذیری در سازمان نقش مهمی در رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت دارد.

منابع:

- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۸۹)، دشمن شناسی و مقابله با ترفندهای دشمن: درس اول؛ بصیرت، دوره تربیت و تعالی عقیدتی سیاسی، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- روزنامه کیهان (۱۳۸۸)، بصیرت از دیدگاه مقام معظم رهبری، تهران: روزنامه کیهان.
- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۸۶)، فصلنامه مطالعات سیاسی روز، شماره ۲۳، اداره سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه
- یعقوبی، منصور (۱۳۸۹)، بصیرت در آموزه های قرآن؛ تهران: روزنامه کیهان. www.kayhannews.ir
- عباسی، محمد و خلیلی، ابراهیم (۱۳۹۱)، "نقش بصیرت سیاسی در کاهش تهدیدات سیاسی"، مجموعه مقالات اولین المپیاد اطلاعاتی جامعه اطلاعاتی کشور، جلد اول، تهران: دبیرخانه شورای هماهنگی اطلاعات.
- متقی، ابراهیم و لطفی مرزناکی، رحمان (۱۳۹۴)، اندیشه های دفاعی امام خامنه ای در حوزه جنگ نرم، جلد دوم، تهران: دانشگاه صنعتی مالک اشتر

- برزنونی، محمدعلی (۱۳۸۹)، خودحفاظتی در اندیشه و منابع اسلامی؛ رهیافتی نظری، فصلنامه هادی، سال ۸، شماره ۲۹.
- خان احمدی، اسماعیل و میار، یحیی (۱۳۹۲)، نقش بصیرت در ارتقای توان رزم نیروهای مسلح، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ۴۴
- صادقی فر، جعفر (۱۳۸۶) ارزش فردی و تعهد سازمانی، شیراز: نوید شیراز
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۰) برآورد تهدید؛ رویکردی نظام واره، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۸۷) مبانی اخلاق در قرآن، قم: انتشارات اسراء
- نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵) فرهنگ دفاعی - امنیتی، تهران: انتشارات سنا.
- باقری چوکامی، سیامک، عابدینی، فرامرز (۱۳۹۰)، کالبدشناسی خودحفاظتی، تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)
- عمید، حسن (۱۳۶۱) فرهنگ عمید، فرهنگ مفصل و مصور، تهران: انتشارات امیرکبیر
- کیا، علی اصغر و رحمان، سعیدی (۱۳۸۳) مبانی ارتباط تبلیغ و اقناع، تهران: موسسه انتشاراتی روزنامه ایران.
- شیخ زاده، محمد و تسلیمی، محمد سعید و عابدی جعفری، حسن و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۰) تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده های کیفی، اندیشه مدیریت راهبردی.

- نادی، حمیدرضا و خلیلی، ابراهیم (۱۳۹۳)، مدیریت سازمان های امنیتی، تهران: دانشکده علوم و فنون فارابی
- قاضی زاده، علیرضا (۱۳۹۰)، مقاله تاثیر جامعه شبکه ای بر فعالیت سازمان های اطلاعاتی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۰
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در جمع شورای تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹)
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در دیدار مردم مازندران در سالگرد حماسه ۶ بهمن، ۱۳۸۸/۱۱/۶)
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در دیدار با عموم، ۱۳۸۸/۷/۱۵)
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در دیدار با عموم مردم، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹)
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در جمع سپاه ولی امر، ۱۳۸۸/۵/۵).
- (سخنرانی امام خامنه ای "مدظله العالی" در دیدار با عموم مردم، ۱۳۷۰/۱/۲۶)